

LUND UNIVERSITY

Begærsforskydningens politik Samtaler om selvoplevede begærs- og identitetsforskydninger bland genusstudenter

Brade, Lovise Haj

Published in:
Lambda Nordica

2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Brade, L. H. (2011). Begærsforskydningens politik Samtaler om selvoplevede begærs- og identitetsforskydninger bland genusstudenter. *Lambda Nordica*, 2011(1), 69-90.

[http://www.lambdanordica.se/artikelarkiv_sokresultat.php?lang=en&fields\[\]=art_id&arkivsok=361#resultat](http://www.lambdanordica.se/artikelarkiv_sokresultat.php?lang=en&fields[]=art_id&arkivsok=361#resultat)

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Begærsforskydningens politik

Samtaler om selvoplevede begærs- og identitetsforskydninger blandt genusstuderter

När vi läst och diskuterat Butler i klassen och jag förstod att jag inte alls behövde lita på mitt (...) begär gick jag helt enkelt ut samma kväll och tog hem en tjej – och även om jag aldrig hade tänkt på tjejer på det sättet förut, så kändes det helt fantastiskt... Alltså kanske inte själva sexet, men när jag förstod att jag kunde välja om och bestämma själv vem jag ville var kåt på. Det var helt fantastiskt! (Laura, 35 år)¹.

År 2006-2007 gennemførte jeg en kvantitativ surveyundersøgelse om sexuel og kønsmæssig selvidentifikation blandt 39 studenter, som læste genusetenskap på tredje termin på et af fem udvalgte svenske universitet og højskoler². Undersøgelsen³ viste, at 77% af de studerende karakteriserede sin begærsretning, sexuelle praktik og/eller kønsidentitet som anderledes efter tre terminers genusstudier end de gjorde inden de begyndte på genusstudierne og at samtlige af disse forskydninger var gået fra en mere 'normoverensstemmende' position til en mindre⁴. Videre angav 87% af de svarende, at genusstudierne havde haft stor eller afgørende betydning for forandringen og 17% svarede, at de ikke ville have den begærsretning/sexuelle praktik/kønsidentitet som de har i dag, hvis de ikke havde læst genusetenskap⁵.

Da jeg præsenterede disse resultater på Stockholm Pride 2009 opstod en del debat på frem for alt frireligiøse blogs, hvoraf flere ikke var sene til at kræve, at forskningsmidlerne til genusvidenskaben drogs ind for at bevare heteroseksualiteten⁶. Udover det faktum at heteroseksualitetens status i det vestlige samfund i dag næppe kan siges at være truet, så er det ikke overraskende at undersøgelsens resultater vækker opmærksomhed. Implikationerne af, at såvel kontekst som intellektuel indsigt kan være udslagsgivende for,

¹ Alle artiklens citater er hentede fra XX 2009 og er i forfatterens besiddelse.

² 39 personer modsvarer 64% af den totale population på 61 genusstuderter på tredje termin på de fem uddannelsespladser.

³ Det er givetvis ikke helt retvisende at tale om kvantitative resultater af en undersøgelse af seksualitet i traditionel forstand. Begærsforskydninger er komplekse og subjektive processer, der ikke så enkelt lader sig måle eller registrere (se også Lewontin 1995). Jeg behandler derfor mit data ud fra et dogme om begrænset rigiditet i stedet for at søge efter en statistisk valid og generaliserbar konklusion og ser 'resultaterne' mere som tendenser end 'sandheder' om feltet. For et mere udviklet ræsonnement om emipiriindsamlingen se XX 2009

⁴ Det er ikke altid entydigt hvad som er mere 'norm-overensstemmende' end andet – specielt ikke i de tilfælde, hvor udgangspositionen i visse fald er en allerede afvigende position. Når jeg anvender det her udgår jeg fra Rubins sexuelle værdihierarki, hvoraf det fremgår at forskellige former for 'ustabile' begærsretninger ofte havner længst nede på skalaen og at den tosomme monogame heteroseksualitet placeres i toppen (Rubin 1984).

⁵ Herudover indikerer undersøgelsen at det særligt var teoretiske indsigter og studiemiljøet (inkl. lærere og studiekammerater) som iværksætter forskydningerne, ligesom 41% siger at visse (ikke-normative) genusedtryk præmieres i det genusetenskapelige studiemiljø.

⁶ Se f.eks. www.jesuslevar.se eller www.chrsvahn.efk.se. Indlæggen om min undersøgelse er desværre blevet fjernet nu, men den øvrige tekst giver et billede af retorikken.

hvordan et individ forvalter sin kønsidentitet, seksualitet og sit begær i forskellige sammenhæng er potentielt enorme. Gayle Rubin kritiserede allerede 1984 i sin kanoniserede artikel *Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of Sexuality* forestillingen om sexuel essentialisme og efterspurgte plads til en større erotisk variation, men fortsat gøres der i dag generaliserende antagelser om homohjerner og kvindeligt og mandligt som stabile, biologisk definerede kategorier⁷. Med Lauras og hendes medstuderendes erfaringer af (queer)teorifunderede begærsforskydninger åbnes der op for helt nye måder at teoretisere (og politisere) den erotiske variation som Rubin (og mange efter hende) har efterspurgt.

Ansopret af det politiske potentiale i genusvidenskabens kategoriopløsende effekter, gennemførte jeg i 2008 en opfølgende interviewstudie med syv tidligere genusstudenter, der alle havde erfaring af begærs- eller kønsidentifikatoriske forskydninger i forbindelse med studierne. Hvor min intention med den første kvantitative undersøgelse var at få et billede af seksualitets- og identitetsforskydningernes udbredelse og deres koblinger til genusstudier, ville jeg med interviewstudien få en større forståelse af de (teoretiske og konkrete) oplevelser, der omkranser forskydningerne på individplan og hvordan de meningstilskrives af studenterne. Samtidigt var det, på baggrund af de noget sensationelle resultater af den første del af undersøgelsen, mig også magtpåliggende at konstruere en platform, hvorfra studenternes egne teoretiseringer af begærsforskydninger og de politiske og praktiske implikationer af disse, kunne løftes frem, krydsbefrugtes og videreudvikles. Kvantitative resultater løber altid risiko for at blive tolket efter læserens forgodtbefindende eller forenkede årsagssammenhæng – og måske i særlig grad når de peger på 'nye' eller uventede tendenser. Derfor ville jeg søge dybere i de individuelle fortællinger, hvori både det smertefulde og potentielt subversive i begærsforskydningerne træder frem, men samtidigt konstruere et kollektiv af fortællingerne, hvorfra de kan politiseres og deres normbrydende potentiale accentueres. I denne artikel vil jeg forsøge at sammenføre informanternes stemmer for at udstikke den subversivitet som begærsforskydninger har for dem på et personligt plan og samtidigt pege på det revolutionære potentiale fænomenet indtager i et heteronomativt samfund.

⁷ se f.eks. Savic & Lidström 2008

En subversiv handling?

Et af de centrale element i studenternes teoretisering af sine begærsforskydninger, er at de tilskrives et betydeligt radikalt og samfundsforandrende potentiale og betegnes som 'subversive', 'politiske' eller 'destabiliserende', fordi de medvirker til at udfordre en samfundsmæssige forventning om obligatorisk – og konstant – heteroseksualitet. Lo, en 25-årig transkille, beskriver hvordan hen i løbet af studietiden begyndte at føle sig utilpas i sin stabile kønsposition og ønskede at personificere noget andet end de traditionelle og normopretholdende positioner: *"Alltså hetero-cis-positionen kändes ju inte direkt subversiv, när man hade pluggat [genusvetenskap] ett tag... och då när man, eller alltså när jag, började definiera mig annorlunda, så gällde det ju att inta och omvandla positioner som var strukturellt underordnade och som på något sätt utmanade den konstanta förväntan på heteroseksualitet."* Laura, som er 35 år og afsluttede sine genusstudier tre år inden vores interview, fremhæver også, at et vigtigt element i hendes oplevelse af sin begærsforskydning handlede om at udfordre heteronormen: *"Det kändes ju helt klart som att jag var med och utmanade något där. Alltså först och främst kändes det bra, men det fanns ju också en känsla av att 'fan vad jag rubbar heteronormen' när jag ringde mina föräldrar och berättade att jag skulle lämna man och barn och hade blivit flata (skrattar) och det var ju nästan lika viktigt..."*. Både Lo og Laura forholder sig på forskellig vis til receptionen af deres individuelle begærsforskydninger – både i deres private relationer og på samfundsniveau. Ved siden af de personlige følelser som forskydningen kan vække, fremstår det som centralt for dem begge at forskydningen udspilles i relation til en 'modtager', der dermed udfordres i sine – formodede statiske – forestillinger om, hvad køn og seksualitet er og kan være. Modtageren kan både være slægt og venner eller et heteronormativt samfund mere generelt, men det er tydeligt, at forskydningerne er afhængige af en konservativ modtagerskare, for at få det subversive potentiale, som studenterne tiltænker dem. Når den anvendes på denne måde i en uqueer kontekst, bliver begærsforskydningen et redskab for at pege på den aktive heteroseksualisering, som samfundet konstant udsætter individet for. Laura valgte eksempelvis aktivt at udfordre den virkelighed, hun havde levet i, da hun (som vi så i det indledende citat) læste Butler⁸ og fornemmede, at det ikke var hendes egne aktive valg, der havde ledt hende til de positioner, hun havde. Tværtimod peger hun på, at det var *fraværet* af valg, der havde medført, at hun havde opfattet sig selv som heteroseksuel. Lever man, som Rubin påpeger, i et samfund, hvor den heteroseksuelle kernefamilie er norm, fører alle samfundets spor i den retning og frem for at vælge at stige *på* toget til parcelhusområde og

⁸ Butler fremstår generelt som paradigmatiskeksponent for den queerteori som informanterne benytter som forklaringsmodel

børnehave, så handler individets muligheder i højere grad om at beslutte sig for at stige af. Om dette siger Laura: *"Det kändes både härligt och läskigt när jag (...) beslutade, att jag inte längre var hetero. Jag var lite, typ 'vad håller du på med? Här har du man och barn och så bara släpper du det för en teori'. Men jag visste ju samtidigt också att det var omöjligt att låta bli... Det kändes som att det här var det första riktiga val jag någonsin hade träffat för min egen skull. (...) Men det är klart att det var läskigt.... och det var ju inte direkt så att jag fick särskilt mycket support av min omgivning!"* Når Laura beskriver sin oplevelse af at for første gang vælge noget vigtigt i sit liv for sin egen skyld, bygger det på en antagelse om, at normer og strukturer inden genusstudierne havde truffet valgene for hende, og at den teoretiske indsigt og kognitive forståelse af hendes egen magtesløshed, paradoksalt nok gav hende magten og viljen til at tage sig ud af strukturerne. Genusstudierne gav hende således på den ene side mulighed for at omforhandle strukturerne på sine egne præmisser, men på den anden side var denne mulighed funderet i en politisk indsigt, som gjorde, at det var umuligt, at lade være med at forvalte den. Lo har gjort en lignende erfaring: *"När vi hade diskuterat normer och strukturer och hur de styr oss kände jag lite såhär: 'om inte jag vågar utmana cisnormen, vem ska då göra det?' jag menar; heteropatriarkatet monterar ju inte ner sig självt..."* Både Lo's og Lauras fortællinger må forstås som deres individuelle reaktioner på strukturelle samfundsproblemer. Det omkringliggende samfunds strukturelle heteronormativitet er en underliggende og tilsyneladende uundgåelig præmis, og derfor retter de ikke i første omgang sine indsatser mod strukturerne, men derimod mod det eneste, som de selv kan påvirke og håndtere; nemlig deres egen agens indenfor de rammer, som strukturerne dikterer. Set i denne optik kan studenternes begærsforskydninger læses som forvaltninger af en slags kønspolitisk hyperliberalisme, hvori kønnet og seksualiteten fremstår snarere som et valg end som en ordre - og som noget, der kan varieres for at tilpasses en kontekstuel genkendelighed⁹. Der opstår således en dialektik mellem at på den ene side lade sig producere af sine omgivelser og på den anden side aktivt konstruere en identitet, der sam- eller modspiller med de forestillinger som omverdenen fodrer en med, og i dette tilfælde yderligere forholde sig til en kontekstuel ramme, der rummer og præmierer positioneringer, som ikke passerer i det øvrige samfunds strikse og normerende regler. Om dette siger Lo: *"Jag hade aldrig innan befunnit mig i ett sammanhang, där det var någon som ens tänkte på att ifrågasätta eller problematisera heteroseksualiteten. Det hade liksom aldrig funnits som möjlighet att man skulle kunna vara något annat (...) och så*

⁹Dette begreb er en videreudvikling af Butlers begreb 'cultural intelligibility' og Søndergaards 'kulturel genkendelighed'. Med 'kontekstuel genkendelighed' forstås *"lokale og partikulære og bevægelige fortolkningsrammer for det som skal genkendes og accepteres"*. Staunæs, 2004:66

hamnar jag där, där ingen verkar se poängen med heterosexualitet och där alla verkar vara queera på olika sätt [...] Det är väl klart att man börjar fundera över sin egen position...?”. Af citatet fremgår det, at Lo sætter lighedstegn mellem at havne i en sammenhæng, hvor heteroseksualiteten ikke er privilegeret norm og at sætte spørgsmålstejn ved sin egen seksualitet og praktik. At alle på genusstudierne (i modsætning til Lo's øvrige omgivelser) lod til at være queer og uinteresserede af heteroseksualitet, gjorde at Lo oplevede et behov for at kritisk granske sine egne seksualitetspositioneringer. Genforhandlingen gav en erkendelse af, at der var ”...massor av [sexuelle] möjligheter jag inte hade haft innan, bara på grund av den totala heterosexuella dominansen i de sammanhang jag vistades i då” Det ikke-heteronormative studiemiljø omkring genusvetenskapen var med andre ord en særlig vigtig betingelse for at muliggøre begærsforskydningen for Lo. Her fik hen en mulighed for at se en sprække i det heterosexuelle hegemoni hen ellers befandt sig i og en kontekst hvori flydende eller forskudt begær var en emanciperende mulighed frem for en afvigelse.

Den forventede emancipering

Men hvad indebærer emancipation egentlig i den kontekst som mine informanter befinder sig i og hvordan formidles denne definition mellem studenterne? I mit materiale finder jeg flere indikationer på hvordan informanterne oplever at man 'bør' være som genusstudent. Ann-Marie, som er 32 år og har læst 2,5 terminer siger f.eks.: *”Det handlar ju om att på något sätt använda den kunskap vi fick på ett destabiliserande sätt. Och teorin var liksom aldrig nog. Man skulle också känna det själv rent fysiskt i sin lust och sexualitet. Så kände jag att det var – både bland eleverna och lärarna.”*. Eli, som før definerede sig som lesbisk, men nu kalder sig queertrans, siger: *”Det var ju, nej, det ÄR ju uppenbart mera subversivt att vara genderfucker än att vara heterotjej. Och det kändes som att alla visste och förstod det redan från första dagen”*. Emily, som i dag kalder sig queerflata beskriver samme fænomen som Eli, men fra 'heterotjejens' synsvinkel: *”Det er klart, att man inte kände sig särskilt subversiv och emanciperad när man satt där och var typ bi-curious fast aldrig hade vågat göra något åt det. Det var nästan skamligt... Det var som att hon [læreren] bara kastade en blick på min oqueera frisyr och direkt kunde se hur jag satt kvar i heteronormativa genusförställningar...”*

I disse tre fortællinger ligestilles destabilisering, emancipation og subversivitet med at indtage en (samfundsmæssigt) normafvigende position og 'udleve' eller 'gøre noget ved' den. Eli beskriver, at queernormen er så selvfølgelig og internaliseret i studiemiljøet at ingen behøver at formidle den til de nye studerende – 'de forstår det allerede fra første dag'. Ann-Marie peger på at 'det ikke er nok' at forstå teorierne – de skal også udleves - og Emily beskriver, at hun

følte, at hun næsten måtte skamme sig over ikke at have nogle homosexuelle erfaringer. Disse fortællingerne skaber tilsammen et billede af genusstudierne som en ikkenormativ kontekst, som på den ene side *muliggør* begærsforskydninger i et heteronormativt og sexualessentialistisk samfund. Men på den anden side indikerer de samtidigt, at der både fra lærerne og internt blandt de studerende kan ligge en underliggende *forventning om* (og præmiering af) at denne mulighed udnyttes. Den kommer til udtryk i dels nogle udefinerede hints fra underviserne og dels i en stolthed og glæde over at kunne fortælle sine studiekammerater om ikke-normative seksuelle aktiviteter. Tomas, som var heterosexuel, når han begyndte at læse genus, siger: ”*Vi hade precis läst Butler och jag var väl ganska inne på att inget var hugget i sten, och eftersom jag hade kris med min flickvän då, så tänkte jag, att jag bannemig skulle gå ut och ligga med en kille (...) och när det väl blev av, så var jag jättestolt och otålig för att berätta för alla på Genus*”.

'Autenticitet' og forskydning¹⁰

I forlængelse af dette behov for at artikulere og fremvise sine begærsforskydninger for studiekammeraterne opstår i mit materiale et interessant og paradoksalt krav om en form for 'autenticitet' blandt studenterne. Ulla siger: ”*Vi satt ju där allihopa och höll på att lämna våra heteroförhållanden och återdefinera oss som queers på olika sätt.(...) Och då blev det på något sätt jätteviktigt, att de andra kände igen en som riktig flata och förstod att man menade allvar och inte bara växlade tillbaka nästa vecka*”. At en gruppe mennesker som alle på forskellig vis oplever forskydninger i sine begær, seksuelle praktikker og/eller kønsidentiteter og som henviser til læsninger af blandt andre Judith Butler, som baggrunden til disse forskydninger, samtidigt stiller krav til hinanden om at være 'rigtige' eller 'autentiske' i de nye positioner er givetvis paradoksalt. Lo beskriver også hvordan hen ”*... blev lite besatt av detta, att dölja alla spår av mitt heteroförflutna gentemot de andra studerande. (...) Men då var det så jätteviktigt att vara så "autentisk" som möjligt*”.

Det Ulla og Lo beskriver kan forstås som en længsel efter autenticitet - eller måske nærmere: autoritet - i den nye, uvante position. Foruden at tilføre legitimitet og seriøsitet til

¹⁰ Jeg benytter her begrebet 'autenticitet', vel vidende at det er voldsomt problematisk i en Butlerinspireret og/eller poststrukturalistisk optik. Begrebet er hentet fra informanternes egne beskrivelser af sine behov for at deres begærsforskydninger skulle opfattes som *reelle* af frem for alt andre ikke-heterosexuelle personer. Jeg førte ikke i interviewsituationerne diskussioner med informanterne om det problematiske i begrebet, men som det fremgår senere, var flere af dem selv opmærksomme på det paradoksale i at tale om 'en autentisk begærsforskydning'.

begærsforskydningen overfor de øvrige studerende, så tilskriver de netop en overbevisende gestaltning af den nye ikke-heterosexuelle eller ikke-cis-mærkede position en destabiliserende og subversiv kraft. Det er når den selvvalgte, forskudte position gestalttes som 'ægte' at den ifølge informanterne får autoritet og bliver radikal og anvendbar i et paradoksalt politisk projekt, hvis mål det er, at pege på alle identiteters konstrueret- og falskhed.

Men samtidigt som den forestillede (men paradoksale) 'ægthed' fremstår som er en vigtig parameter for den individuelle selvforståelse, er studenterne højt bevidste om, at de, ved at betone dette og distancere sig fra deres tidligere liv, i høj grad selv medvirker til at genskabe kategorier og opretholde dikotomier, som for eksempel Butler ville finde kritisable. Ulla siger: *”Det var ju helt galet det här med att man skulle vara ’äktade’ flata... det var ju aldrig ett problem förut. Men för mig handlade mycket om vara övertygande och passera, så man kändes igen av de andra då i början. Det var jätteviktigt, alltså”*. Ønsket om 'autenticitet' kan således læses som en strategi, hvorigennem den nye position temporært tilskrives en teoretisk set problematisk og imaginær betydning, for at denne på sigt kan ophæves og elimineres - såvel på individ- som samfundsniveau. Ullas kommentar om, at det med ægtheden aldrig var et problem *för* (dvs. inden Ulla begyndte at identificere sig som lesbisk) kan indikere dette. Det hun peger på, handler ikke bare om at hendes seksualitet i andres øjne kan opfattes som mere u-autentisk (dvs. konstrueret) end andre (mere ureflekterede) seksuelle positioner, men også om den heteronormativitet, som hun oplever tvinger hende til at være mere overbevisende som lesbisk end hun nogensinde behøvede være som hetero. Da var hun automatisk 'autentisk'. Det er først når hun bevæger sig udenfor normerne, at det bliver vigtigt, at kunne vise en (om end konstrueret) ægthed og at kunne sige at hun 'er' en vis identitet.

Ønsket om ægthed kan også kobles til begærsforskydningernes subversive potentialer i form af muligheden for at *aktivt* vælge normen og 'den saktionerede (homo/hetero)identitet' fra i protest mod det, Warner har betegnet som en generation af stigmafobe homoseksuelle, der gennem tilpasning til og opslutning om de gældende normer søger at vaske sit stigma bort og blive tolererede af majoriteten¹¹. At være 'autentisk' handler for studenterne i høj grad om at genkendelig som noget radikalt anderledes end en ikke-heterosexuel person. Ulla siger: *”Sverige är ju ett land som präglas av välvilja och tolerans mot homosexualitet, men det är alltid till en viss gräns, som ofta handlar om ’det är fint att du är böj, men kom inte för nära mig’. Och homosarna bara köper det och ber om ursäkt och säger att de var födda såhär! (...)*

¹¹ Warner 1993:xxvii

För mig är en viktig grej i allt det här att aktivt välja mitt utanförskap och vägra vara homo på normens villkor". Ullas ræsonnement går således i to sideløbende og tilsyneladende modstridige spor: den ikke-sanktionerede livsstil skal *vælges*, men samtidigt fremstå 'autentisk' for andre. Løsningen på dette paradoks bliver i Ullas optik en politisering af både *valget* og *identitetspositionen*. Den ikke-heterosexuelle position bliver således ifølge først subversiv, når man tager sit stigma på sig og afviser at blive "*...ihjälkramad som nån jävla Eva Dahlgren*". Såvel begærsforskydningen som den ikke-heterosexuelle identitetsposition udgør på dette vis ikke bare en afvisning af heteronormen, men også en mulighed for at gøre op med en timid, stigmafob og essentialiserende homosexualitet, som kun eksisterer på normens vilkår og samtidigt bidrager til at udgrænse visse livsformer¹².

Eli fremhæver i følgende interviewuddrag, at 'medfødt' homosexualitet ikke kan være lige så destabiliserende for heteronormen, som en sexualitet/sexuel praktik som individet aktivt vælger. For henom er det således den selvvalgte afvigelse, der udgør forskydningernes subversive potentiale og ikke homoidentiteten som sådan:

ELI: ...Jag tror att många av oss som upplevde oss som typ biologiskt ickeheterosexuella innan vi började [att studera genusvetenskap] efter ett tag började känna på oss, att det vore mer radikalt att välja sina positioner själv och jag vet att vi var några på min kurs som ganska snabbt övergick i någon form av queer- eller transidentitet. Det var som att alla, även de som egentligen redan bröt mot normen, kände att de borde gå ett steg längre efter ett tag på genusvetenskapen..

LB: vad tror du att det berodde på?

ELI: alltså jag tror ju att det har att göra med att man vill vara en del av revolutionen. Att springa runt och hävda att man er bio-lesbisk känns inte så fräschst om man samtidigt kallar sig socialkonstruktionist. Det var som ett uppvaknande att hamna i ett sammanhang där saker förklarades med strukturer istället för biologi, och för mig kändes det efter ett tag helt självklart att mitt lesbiska begär var lika mycket konstruktion som heterosarnas och därför känns det bättre att problematisera kategoriseringarna genom att kalla mig queer. Det får liksom mera udd då.

Den følelse af ansvar og af at 'burde gå et skridt længere' og udfordre vedtagne kategorier, teoretiserer Eli som en opfordring til at tage sit stigma på sig. Ansvaret kobles sammen med det at være en del af revolutionen mod heteropatriaratet, hvilket er noget, Eli vender tilbage til flere gange i løbet af interviewet. Det handler om at tage stilling for – og aktivt praktisere – en anti-essentialistisk forståelse af kønsidentitet, sexualitet og magt, ved at udfordre den biologisk-deterministiske forståelse som præger store dele af det omgivende samfund (og det lesbiske community som Eli var del af inden studierne). Kommentaren om at *det får mera udd då* viser, hvordan Eli anvender sin egen queeridentifikation politisk, og at den personlige

¹² se også Warner 1990.

erfaring af at have forandret sin kønsidentitet giver tyngde i en ellers svær argumentation med et heteronormativt og biologisk samfund. Samtalen fortsætter:

LB: Men var det då ren politik för dig? Alltså jag menar, var det politiken som motiverade din förskjutning eller kom det politiska på köpet?

ELI: Hm... (lång paus) alltså det är ingen enkel fråga. Jag tror att det kom på en gång. Eller jag vet faktisk inte. Alltså det kanske började som en politisk grej – att man började ifrågasätta sig själv och sina självklarheter mera, men det går nog inte riktigt att skilja åt. För det gick ju väldigt snabbt från flum-90-tals-urkvinna-lesbisk med lila klänning och skintofflor till att jag bytte stil, blev kär i en annan transperson, slutade vara kvinna och liksom själv önskade att leva polyamt. Så det är svårt att säga om det var politik det hela, för jag känner ju såhär nu. Och nu kan jag ju till och med tycka lite synd om mina gamla urlesbiankompisar ibland för att de inte förstått. Och även om det skulle vara politiken som drog mig hit så har jag ju mina känslor och min sexuella preferens nu och den känns ju lika ”äkta” [markerar citationstecken med fingrarna] som allt annat jag känt.”

Eli sammenkobler tydeligt sine individuelle erfaringer til et revolutionært politisk mål. Forskydningerne af begær og kønsidentitet handler dels om at udleve en politik, dels om at forvalte en teoretisk indsigt og dels om at følge reelle kropslige følelser og begær. Men i rækkefølgen kommer politikken først. Vigtigheden af de politiske implikationer som en forandret kønsidentitet og begærsretning kan give, medfører, at Elis ’medfødte’ lesbiske identitet efter teoretiske indsigter hurtigt afskrives til fordel for en identitet som polyamt transperson. Og oplevelsen af, at begæret og kønsidentiteten er ’ægte’, men også samtidigt politisk motiverede udgør i Elis ræsonnement en paradoksal indikation på, at teorierne om sociale kategoriers plasticitet og formbarhed holder. Genusvetenskapens teoretiske indsigter har således givet Eli og det andre studenter helt nye muligheder for at politisere sin livsform og anvende denne kropslige og teoretiske erfaring subversivt for at udfordre et cis- og heteronormativt samfund.

Afslutningsvis

Sammenfatningsvis kan studenternes (politiske) teoretiseringer af sine begærsforskydninger læses som deres personlige og oplevelsesfunderede argumenter i en politisk debat om hvor og hvordan seksualitet og begær konstrueres, ligesom det er en måde for de studerende at tage *ansvar* for sine teoretiske indsigter og *gøre sit* i kampen mod heteonormen. En subversiv, begærsdriven praktik og revolutionær strategi for at udfordre og destabilisere et givet eller generelt (hetero)hegemoni og i forlængelse heraf forandre (sin nære) verden, helt enkelt.

Men forskydningen må samtidigt også læses som en reaktion på at befinde sig i et en kontekst, der karakteriseres af en radikalt anderledes sexualnorm end den, som præger resten af

samfundet. Dermed bliver forandringen både et oprør udad, men samtidig også en tilpasning indad – til den gruppe som de opfatter sig tilhøre, og til de normer, der gælder her.

Man kan således på den ene side se genusstudierne som et frirum og ikkenormativ kontekst, som *muliggør* begærsforskydninger i et heteronormativt og sexualessentialistisk samfund. Men spørgsmålet som følger er, hvorledes genusstudierne forvalter dette ansvar. Mit materiale tyder på, at genusstudierne yder en massiv indflydelse på de studerende og det er vigtigt at underviserne er sig sit ansvar bevidst. En af de måder, hvorpå denne massive indflydelse kommer til udtryk er i studenternes i samtaler om hvad en 'god' genusstudent er. I materialet tegner der sig nogle interessante grænsedragninger for hvad der ifølge mine informanter konstituerer en vellykket genusstudent. Forudsætningen for dette synes at være, at studenten bliver *emanciperet* og tager ansvar for at forvalte sin kundskab. Det indebærer at acceptere nogle i gruppen allerede fastsatte rammer for hvad og hvilke praktikker som anses 'destabiliserende' og forvalte et fleksibelt begær og kønsidentitet i forhold til disse rammer. Således ser det ud som om en emanciperet student 'bør' tage konsekvensen af en queerteoretisk forståelse, og praktisere og identificere sig med en ikke-hetero-, ikke-cis- eller ikke-vaniljenormativ begærsretning og/eller seksualpraktik. Identifikationen bør på den ene side være teoretisk og politisk funderet, men forventes på den anden side samtidigt begrundes i en vis form for 'autenticitet' og oplevet fysisk lyst til netop denne praktik.

Der er altså ifølge mit materiale stærke normerende processer på spil mellem eleverne og i relationen mellem lærere og elever i det genusvetenskabelige miljø og implikationerne af disse normer er vigtige at tage alvorligt. Samtidigt må spørgsmålet om hvem, der egentlig sidder på fortolkningsretten altid være nærværende når disse implikationer diskuteres. Det er givet, at alle tilnærmelser til indoktrinering af begærsretninger eller kønsidentiteter er højst problematiske, men det er også vigtigt at se, at genusstudierne blot er en lille dråbe i det øvrige samfunds massive heterohav, som vi alle befinder os i og indoktrineres af. Derfor er det mig magtpålgende at betone, at mine informanter absolut ikke kan siges, at være viljeløse ofre for de betingelser, de udsættes for på genusvetenskapen. Derimod kan man måske sige, at studiet stillede dem overfor spørgsmål og normer, som de selv besluttede, at begærsforskydningen var et rationelt svar på.

Summary

This article investigates the phenomenon of 'shifts in desire' amongst students of gender studies at five universities in Sweden. Taking its starting point in a fascination of the subversive political potential of challenging the predominant discourse of sexual essentialism it examines which aspects of gender studies my informants attach importance to when relating them to their shifts in desire. The investigation builds on a survey conducted by the author 2007, which revealed that shifts in desire, sexual practices and/or gender identities are relatively common amongst gender studies students. Building on these results the article examines how the 'shifts' are perceived and explained theoretically and politically by the students. The analysis reveals that it is a combination of subversive potential, the norm divergence in the curriculum as well as the 'non-heteronormative' context of gender studies that facilitates the students' 'shifts in desire'.

Litteratur:

Agresti, Alan & Barbara Finlay (1986): *Statistical Methods for the Social Sciences*. San Francisco

Butler, Judith (1993): *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*, Routledge, New York

Eng, Halberstam & Munoz (2005): "Whaty's queer about queer studies now?" in: *Social Text* 84-85, vol.23, no 3-4, Fall/Winter 2005, Duke University Press

Essed, Philomena (2005): "Vardagsrasism" i De los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (red.): *Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, SOU 2005:41, Stockholm pp. 71-95

Lorentzen, J & Mühleisen, W (2006): "Homo- og queerforskning" i: *Kjønnforskning – En grunnbok*, Universitetsforlaget, Norge s. 136-149

Lundahl, Pia (2001) *Intimitetens villkor. Kön sexualitet och berättelser om jaget*. Lund

Lykke, Nina (2003): "Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen?" i *Kvinnovetenskapligt tidskrift* 1, 2003 s. 47-56

Mouffe, Chantal (2002): "Feminisme, medborgerskab og radikal demokratisk politik" i: *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv*, Roskilde

Mulinari, Diana (2003) "Om det behövs blir vi uppkäftiga", i: de los Reyes, Paulina, Molina, Irena & Mulinari, Diana (red.): *Maktens (o)lika förklädnader*, Stockholm

Lindström, Per & Savic, Ivanka (2008): "PET and MRI show differences in cerebral asymmetry and functional connectivity between homo- and heterosexual subjects", *PNAS*, Online Early Edition 16-20 June 2008

Phoenix, A (2006): "Interrogating intersectionality" i *Kvinder Køn og Forskning* vol 2-3, 2006 s. 43-57

Reinhartz, Shulamit (1992): *Feminist methods in social research*. New York

Roseneil, Sasha (2000): *Common Women, Uncommon Practices: The Queer Feminisms of Greenham*, Cassell

Rosenberg, Tiina (2006): *L-ordet. Vart tog alla lesbiska vägen?* Stockholm

Rubin, Gayle (1984): "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of Sexuality" Carole Vance (red), *Pleasure and Danger, Exploring Female Sexuality*, New York

Staubæs, Dorte & Søndergaard, Dorte Marie (2006): "Intersektionalitet – udsat for teoretisk justering" i *Kvinder Køn og Forskning* vol 2-3, 2006

Staubæs, Dorte (2004): *Køn, etnicitet og skoleliv*, Odense

Warner, Michael (1993): "Introduction" in Warner M. (ed.): *Fear of a Queer Planet – Queer Politics and Social Theory*, Minneapolis

Warner, Michael (1990): "The Ethics of Queer Life" i Warner, M.: *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*, New York

XX (2009):
